

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Васил Рокоманов,

по конкурс, обявен от Националната художествена академия – София за академичната длъжност „Професор“ по 8.2 Изобразително изкуство по „Дигитални изкуства“, за нуждите на катедра „Изкуствознание“, магистърска програма „Дигитални изкуства“, обнародван в „Държавен вестник“ - Брой 47 от 24.06.22

Единственият кандидат е доц. д-р Венелин Илиев Шурéлов, редовен преподавател по „Дигитални изкуства“, НХА, София. Той е подал всички документи, изисквани от ЗРАСРБ и правилници на НХА, включително хабилитационен труд и комплект информационни материали, представящи неговите многобройни високи постижения в разнообразни области на съвременното изкуство.

Венелин Шурéлов е завършил “Дърворезба” в ССХУ за приложни изкуства в Трявна, 1996. Следва в НХА, където се дипломира през 2002 като Бакалавър по "Сценография" при проф. Светослав Кокалов. Оттогава са и личните ми впечатления за кандидата като за зряла личност със самостоятелно мислене, надраснало етюдните задачи. Въпреки, че вече бе ангажиран с достатъчно авторски проекти, той продължи като Магистър в "Мултимедийна сценография", а през 2004 г. защити блестящо дисертацията "Актьорът като предмет, предметът като актьор" и получи образователната и научна степен "Доктор".

Последвалото стремително лично развитие на Венелин Шурéлов не само отговори на тогавашните очаквания, но и съчета хармонично израстването му като съвременен автор с разнообразни и високи творчески постижения с последователно изграждана академична

кариера. През 2008 г., още като докторант, Шурéлов е поканен от проф. Кокалов за съосновател и преподавател на магистърската програма „Дигитални изкуства” към катедра „Изкуствознание“ на Факултета за изящни изкуства на НХА. През 2016 той печели конкурс за Доцент за нуждите на същата специалност, която ръководи до днес.

Приносен резултат от този процес е серията публикации на негови теоретични опуси, с които той се утвърди като добросъвестен хронист, вещ изследовател и задълбочен теоретик на съвременните изкуства. Интегрална част от преподавателската му дейност са разработките на програми и методики, обслужващи базовите за специалността учебни дисциплини „История и теория на дигиталните изкуства“, „Видео арт“, „Цайтрафер“, „Актьорът като предмет“, както и онлайн платформата „Речник за дигитални изкуства“. Актуалните за настоящата процедура публикации са: „Body Hacking. Argumentum ad hominem“, Изкуство и критика, бр. 10, НХА, 2020; „Дейтафицирана интеракция“, сп. Изкуство и критика, юбилеен брой. НХА, 2021; „Homo Arbitr Formae. Един играч в системно-ориентираната култура“, изд. „Св. Климент Охридски“, 2022. ФНОИ, (под печат).

С цялостната си дейност доц. д-р Шурéлов се утвърди като водещ академичен специалист в дисциплините, които преподава и от чиито знания и умения се възползват НБУ, специалност „Сценография” на НХА и НУИИ „Илия Петров”, София.

Списъците на неговите творчески изяви изброяват 16 самостоятелни изложби, от които 5 – в чужбина; 152 участия в колективни и общи изложби, 48 от които – в чужбина. Повечето от събитията са в авторитетни галерии, изложбени пространства и форуми на съвременното изкуство, чийто брой, разнообразие и висок престиж

впечатлява. Същевременно Шурелов е организатор, съ-организатор или куратор на редица от тези прояви, част от които са негови активности като член на Сценографската гилдия към САБ и в СБХ.

Залог за големият успех на Венелин Шурелов е високата творческа концентрация, постигана във всеки елемент на многопосочната му артистична и академична дейност. Показателни примери са проявите му като сценограф и изявен автор на теоретични текстове. Той е проектирал и реализирал свои сценографски решения за 76 спектакъла, поставени на професионални сцени в страната и чужбина в сътрудничество с най-изявените български режисьори, известни със своята безкомпромисна възискателност – Маргарита Младенова, Иван Добчев, Николай Поляков, Явор Гърдев, Стоян Радев, Галин Стоев, Людмил Годоров и др. Между 2005 и 2011 година е работил като художник в Театрална Работилница „Сфумато”, София.

Още в началото на своя път Венелин Шурелов заяви собствено творческо и изследователско пространство, което насели с ярките си творби и задълбочените си теоретични опуси. Техен фокус е драмата на Човека, протичаща във все по-вихрените научни, технически и технологични революции. Шурелов е привлечен от вариативните промени в Човешкото, които Човекът произвежда от Просвещението до днес, следвайки смътния идеал, наричан прогрес; и още по-конкретно – дискурсът,¹ дефиниран от понятията натурално – изкуствено – изкуство.

Тук е мястото да се постави акцент върху инструментариума на кандидата, тъй като негови характерни аспекти имат отношение към авторския изказ и спрямо съдържанието на настоящия конкурс. Всяка

---

¹ Тук терминът да се разбира в буквалния превод от латински: *Discursus* – „бягане напред-назад“.

от авторските му творби гради въздействия, възникващи на границите между промислена концептуална основа и сложно конструиран и неин функционален материален образ. Обичайният носител на такъв образ е материален антропоморфен обект, визуализиращ и представящ (в перформативен смисъл) по специфичен (Венковски) начин авторската идея. В най-ярките примери става дума за натрапчива материалност, съдържаща в себе си елементи на ръкотворна хуманоидност, постигана с дигитално генерирани визуални и звукови елементи.

Трудно е да се открие нещо, с което Шурéлов не е работил – от традиционните художнически, резбарски, дърводелски, шлосерски, заваръчни и други материали, инструменти и машини, през хардуер и софтуер, видеокамери, микрофони, различни типове сензори ... , до теренни форми и собственото си тяло. Всички те са ползвани напълно органично и с успех в сценографията за драматичен, куклен и танцов театър, резбата и скулптурата, кавалетната и приложна графика; създава е пространствен дизайн за няколко музея, а също кинетични, интерактивни обекти, ленд-арт, инсталации, пърформанси и други изяви в полето на съвременното изкуство. В контекста на настоящия конкурс всички те са елементи на преподавателския „арсенал“, който доц. д-р Венелин Шурéлов разгръща пред своите студенти.

Неговият хабилитационен труд „Дигиталните изкуства в контекста на образователната и културна сцена в България“ се явява обобщено изложение на тези идеи. Трудът дефинира границите, които те маркират в съвременното изкуство и очертава базовите характеристики на проявленията им като резултат от взаимодействието между култура и дигитални технологии в световната артистична практика и техните български проявления. Изложен е модел на релативност и свързаност

между дигиталните изкуства и човек/общество/среда, изграден върху два основни принципа, основаващи се на: 1. Сетивната рефлексия и 2. Социалната рефлексия. Моделът и придружаващите го пояснения и съждения отговорят сбито, но напълно коректно на въпросите:

- що е дигитално изкуство изобщо;
- кои са основните творчески проявления и социални аспекти на дигиталните изкуства у нас;
- как и защо е създадено академичното обучение по дигитално изкуство в НХА;
- кои са елементите на свързаност на магистърската програма с дейността на Академията, другите нейни специалности и с актуалната художествена сцена.

Втората част на хабилитационния труд подкрепя изложената теза с три от последните авторски творби на Венелин Шурелов – „Един човек : „Urban Electronic Corpus“ (2020-2022), „Перипатетик“ (2018) и „Ротор“ (2016). Те са заявени като примери за практически реализации, допълващи теоретичната част, а придружаващият ги текст и визуални материали уплътняват с конкретика по-общите идеи, принципи и методи, изложени в предишния дял. Всеки от проектите е представен в негова концептуална програма, художествена и технологична организация, както и с артистичната му и публична реализация.

Особено детайлно тези аспекти са изяснени за „Един човек: „Urban Electronic Corpus“ (2020-2022) – творба, за която без преувеличение може да се твърди, че е най-мощният, многопосочен и пределно сложен като технически замисъл и реализация проект на съвременно българско изкуство. „Един човек“ предизвика толкова широко обществено внимание и критическа рефлексия, защото представи в градска среда и за широката публика природата и поетиката на

дигиталното през неговия потенциал да информира, да общува и да играе едновременно.

Хабилитационния труд съдържа и три публикации – „Homo Arbiter Formae. Един играч в системно-ориентираната култура“, „Дейтафицирана интеракция (Dataficated Interaction)“ и „Боди хакинг – argumentum ad hominem“. Всяка от тях е посветена на направление в дигиталното изкуство; на неговата история, основни идеи, средство, фигури и събития, съвременни практики и перспективи. Трите заедно предпоставят съпоставимост както на посоченото в основния текст на хабилитационния труд, така и авторските постижения на Шурéлов.

Последното е уникален или поне рядко срещан акт на интелектуална отговорност, основаващ се на пределно откровен самоанализ. Прочее, третата публикация – „Боди хакинг – argumentum ad hominem“ – е изцяло в духа на визираната авторска саморефлексия. Текстът е и показателен пример за виртуозния начин, по който Венелин Шурéлов борави с езика – как успява да е на висотата на академичния стандарт и едновременно с това да „овкусява“ специфичната терминология и някои твърде необичайни „казуси“ с леко иронични коментари и съпоставки, асоцииращи с прословутия „докторски“ хумор.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Венелин Шурéлов е подчертано интердисциплинарен съвременен артист, боравещ с изключително широк диапазон изразни средства. В неговите авторски художествени практики са преплетени теоретични търсения, различни дигитални технологии, интерактивен пърформанс и инсталация, кибернетична лекция, театрални практики, изкуство в градска среда, видеоарт и видеоинсталация, скулптура, електроника и рисунка. Познати са реализациите му в екипни проекти като сценограф

в театрални продукции, в дизайнерски проекти за изложения и национални павилиони, в изграждането на музейни експозиции, както и като куратор на множество общи изложби и фестивални програми. Създал е оформлението на редица книги, печатни издания, плакати, лога и други визуални материали. Автор е на теоретични текстове и публикации. Експертната му оценка е многократно включвана в държавни, общински, частни програми за финансиране, комисии и конкурси. Съосновател е на Магистърска програма за дигитални изкуства в НХА и е неин ръководител от 2008 г. Съосновател е на Международен фестивал за дигитални изкуства ДА Фест от 2009 г. и е негов куратор и технически организатор.

Представеният хабилитационен труд е насочен към образователния процес, има висока теоретична и научно-приложна стойност и е значим академичен принос към знанието за съвременното изкуство.

Убедено препоръчвам Научното жури да присъди академичната длъжност „Професор“ по 8.2 Изобразително изкуство по „Дигитални изкуства“ на доц. д-р Венелин Илиев Шурéлов.

С уважение:

Проф. д-р Васил Рокоманов